

स्थानीय राजपत्र

कालिञ्चोक गाउँपालिका, दोलखाद्वारा प्रकाशित		
खण्ड ५	सङ्ख्या १	मिति: २०७८/०१/०६
भाग २ कालिञ्चोक गाउँपालिका नेपालको संविधानको धारा २१५ बमोजिमको गाउँकार्यपालिकाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको कार्यविधि सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।		
संवत् २०७८ सालको कार्यविधि सङ्ख्या १		

कालिञ्चोक गाउँपालिकाको बाल अधिकार संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्यविधि, २०७८

प्रस्तावना : नेपालको संविधान २०७२ ले परिकल्पना गरेको समाजवाद उन्मुख राष्ट्र निर्माणका लागि लोकतान्त्रिक गणतन्त्र र सङ्घीय संरचनाको व्यवहारिक कार्यान्वयनको मर्मलाई आत्मसात गर्दै संविधानको मौलिक हक अन्तर्गत उल्लिखित बाल अधिकारका व्यवस्थाहरु तथा राज्यका निर्देशक सिद्धान्त नीति तथा दायित्वमा उल्लिखित बालबालिकाको सर्वोत्तम

हितलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को व्यवहारिक कार्यान्वयनका लागि संविधानको अनुसूची - ८ मा उल्लिखित एकल अधिकार तथा अनुसूची - ९ मा उल्लिखित साभ्ता अधिकारको सूचीको आधारमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, को दफा २१ बमोजिम कालिञ्चोक गाउँपालिकाको मिति २०७७/१२/३० गते वसेको गाउँकार्यपालिकाको बैठकबाट यो कार्यविधि निर्माण गरेको छ ।

परिच्छेद १

नाम र परिभाषा

१. “संक्षिप्त नाम” यस कार्यविधिको नाम “बाल अधिकार संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्यविधि, २०७८” रहनेछ ।
२. “लागु हुने मिति” यो कार्यविधि कालिञ्चोक गाउँपालिकाको स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।
३. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अन्यथा अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिको प्रयोजनकालागि निम्न परिभाषाहरु कायम गरिएको छ :
 - क) “कार्यविधि” भन्नाले कालिञ्चोक गाउँपालिकाको बाल अधिकार संरक्षण तथा संवर्द्धन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८ लाई सम्भन्नुपर्दछ ।
 - ख) “ऐन” भन्नाले नेपाल सरकारले लागू गरेको “बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५” लाई सम्भन्नुपर्दछ ।
 - ग) “संविधान” भन्नाले नेपालको संविधान (२०७२) र यसका व्यवस्थाहरु सम्भन्नुपर्दछ ।
 - घ) “समिति” भन्नाले यस नियम अन्तर्गत गठन भएको कालिञ्चोक गाउँपालिका बाल अधिकार समिति र प्रत्येक वडामा गठन भएका वडा बाल अधिकार समिति भन्ने सम्भन्नुपर्दछ ।

- ड) “परिषद्” भन्नाले “बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५” र त्यसको नियमावली अन्तर्गत गठन भएको राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद् सम्भन्तुपर्दछ ।
- च) “प्रदेश समिति” भन्नाले प्रदेश “बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७६” बमोजिम गठन भएको प्रदेश बाल अधिकार समिति सम्भन्तुपर्दछ ।
- छ) “नेपाल सरकार” भन्नाले नेपालको सङ्घीय सरकार सम्भन्तुपर्दछ ।
- ज) “विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २७५ को दफा ४८ मा उल्लिखित विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका सम्भन्तुपर्दछ ।
- झ) “बालबालिका विरुद्धको कसूर” भन्नाले “बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५” को दफा ६६ मा तथा “बागमती प्रदेश बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७६” मा उल्लिखित कसूरहरु सम्भन्तुपर्दछ ।
- ञ) “बालकल्याण अधिकारी” भन्नाले “बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५” को दफा ६९ अनुसार कालिञ्चोक गाउँपालिकामा खटिएको कर्मचारी सम्भन्तुपर्दछ ।
- ट) “स्थानीय बाल कल्याण सहजकर्ता” भन्नाले दफा १९ बमोजिम स्थानीय स्तरमा गाउँपालिकाबाट न्युक्त भएको वा तोकिएको सहजकर्ता सम्भन्तुपर्दछ ।
- ठ) “समाजसेवी” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा भएको व्यवस्था बमोजिम कालिञ्चोक गाउँपालिकामा सूचीकृत समाजसेवी तथा सामाजिक कार्यकर्ता सम्भन्तुपर्दछ । यस शब्दले यसरी सूचकृत सङ्घसंस्थालाई समेत जनाउनेछ ।
- ड) “बाल मनोविज्ञ” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा भएको व्यवस्था अनुसार कालिञ्चोक गाउँपालिकामा सूचीकृत बालमनोविज्ञ तथा मनोसामाजिक कार्यकर्ता सम्भन्तुपर्दछ । यस शब्दले यसरी सूचीकृत सङ्घसंस्थालाई समेत जनाउनेछ ।

- ठ) यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका अन्यको शब्दावली प्रदेश बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ र बागमती प्रदेशको प्रदेश बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७६ अनुसार परिभाषित भए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद २

बाल अधिकार कार्यान्वयन र संरक्षणको नितिगत मापदण्ड

४. कालिञ्चोक गाउँपालिकाले तलका दफाहरुमा उल्लेख भएका बाल अधिकार मापदण्डहरु लागू गर्नेछ ।

(१) विद्यालयमा बाल अधिकार सम्बन्धी नीतिगत मापदण्ड:

- क) विद्यालयका भौतिक पूर्वाधार उमेर अनुरूप बालमैत्री तथा दुर्घटनाबाट सुरक्षित हुनेछ ।
- ख) सबै विद्यालय परिसर पर्खाल वा घेरावार लगाई अवाञ्छित व्यक्ति तथा चौपाया आदिको प्रवेश नियन्त्रण भएको हुनेछ ।
- ग) विद्यालयमा अवाञ्छित राजनितिक गतिविधि, हस्तक्षेप तथा बालबालिका एवम् शिक्षकहरुको दलगत राजनितिक परिचालन पूर्णतः निषेधित भएको हुनेछ ।
- घ) प्रचलित कानून बाहेक विनाकारण विद्यालय उमेरका बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना हुनबाट रोक्न वा विद्यालयबाट निष्कासन गरिने छैन ।
- ङ) प्रत्येक विद्यालयको पकड क्षेत्रमा कम्तीमा १० वढीमा ३० विद्यार्थी बराबर एक बालविकास केन्द्र सञ्चालन भएको हुनेछ ।

- च) विद्यालयमा शिक्षक, विद्यार्थी, प्रशासक एवम् अविभावक तथा आगन्तुकहरुले बालबालिका बीच कुनै पनि प्रकारका भेदभाव, शारिरिक तथा मानसिक एवम् यौन हिंसा र दुर्व्यवहार, अवहेलना गर्न निषेध गरिएको छ ।
- छ) प्रत्येक विद्यालयमा सफा र शुद्ध पिउने पानी, शौचालयमा पर्याप्त पानीको व्यवस्था, किशोरीहरुका लागि स्थानीय टोयलेट तथा प्राथमिक उपचार बाकसको व्यवस्था एवम् जुनीयर रेडक्रस सर्कल तथा स्काउट ट्रूप गठन गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- ज) प्रत्येक विद्यालयमा साप्ताहिक रुपमा बालबालिकाको प्रतिभा प्रस्फुटन, सृजना तथा खेलकुद र साहित्यकार कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।
- झ) विद्यालयमा शिक्षा तथा अन्य सुविधाका नाममा धार्मिक गतिविधि पूर्ण रुपमा निषेध गरिएको छ र धार्मिक द्वेष फैलाउने, धर्म परिवर्तन गर्न लगाउने र फरक जात, समुदाय, सम्प्रदाय तथा संस्कृति प्रति द्वेष तथा घृणा जगाउने कार्य निषेधित गरिएको छ ।
- ञ) विद्यालयहरुमा विद्यालयसँग सम्बद्ध सरोकारवालाहरुको आचार संहिता बनाई लागु गरिनेछ । आचारसंहिताको नमुना अनुसूची - १ मा उल्लेख गरिएको छ ।
- (२) स्वास्थ्य संस्थामा बाल अधिकार सम्बन्धी मापदण्ड:
- क) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक पूर्वाधार सरसफाइयुक्त, सुरक्षित र बालमैत्री हुनपर्नेछ ।
- ख) स्वास्थ्य संस्थाहरुले अनिवार्य रुपमा न्यूनतम महिनाको एक पटक निःशुल्क औषधि र परीक्षण सुविधा सहितको विद्यालय स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्नेछन् ।

- ग) निजी स्वास्थ्य संस्थाहरुले गाउँपालिकाभित्रको कुनै एक सार्वजनिक विद्यालय र एक सामुदायिक बस्तीलाई आफ्नो सेवा क्षेत्र मानी निःशुल्क औषधी तथा उपचार सेवा प्रदान गर्नेछन् ।
- घ) स्वास्थ्य कार्यकर्ता तथा स्वयंसेविकाहरुलाई बाल अधिकार, बाल संरक्षण विषयमा प्रशिक्षित र परिचालन गरिनेछ ।
- ङ) सामुदायिक तथा सरकारी स्वास्थ्य केन्द्रबाट न्यूनतम वार्षिक २ पटक खोप, पोषण तथा मातृशिशु स्याहार सम्बन्धी कार्यक्रम बस्ती तथा विद्यालयस्तरमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- (३) गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरुमा बाल अधिकार सम्बन्धी मापदण्ड:
- क) गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय एवम् मातहतका कार्यालयहरुमा अपागन्तामैत्री तथा बालमैत्री पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
- ख) गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयका जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई अनिवार्य रूपमा बाल अधिकार तथा बालमैत्री व्यवहार र बालमैत्री शासन अभ्यास सम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गरिनेछ ।
- ग) गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरुले योजना निर्माण, अनुगमन तथा सार्वजनिक सुनवाइका समयमा बाल सञ्जालका प्रतिनिधिहरुलाई अनिवार्य सहभागी गराउनेछन् ।
- (४) सार्वजनिक स्थल तथा निर्माणका कार्यमा बाल अधिकार मापदण्ड:
- क) प्रत्येक वडामा न्यूनतम एक बाल उद्यानको निर्माण र सञ्चालन हुनेछ ।

- ख) प्रत्येक वडामा एक बाल पुस्तकालय तथा वाचनालयको स्थापना र सञ्चालन हुनेछ ।
- ग) गाउँपालिकास्तरमा बाल सृजना केन्द्रको स्थापना हुनेछ ।
- घ) बालबालिकाहरु रहने सार्वजनिक स्थल कम्तीमा २०० मि. सम्मलाई धुम्रपान, मदिरापान तथा लागुऔषध निषेधित क्षेत्र कायम हुनेछ ।
- ङ) सार्वजनिक स्थलहरुमा अशिलल सामाग्री चित्र, तस्विर बनाउन, अशिलल गतिविधि गर्न निषेधित हुनेछ ।
- च) सार्वजनिक तथा निजी निर्माण कार्यहरु गरिरहँदा सुरक्षा व्यवस्था अपनाउन, खासगरी बालबालिकाको सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने दायित्व निर्माण व्यवसायी, निजी निर्माणकर्ताको हुनेछ ।
- (५) परिवार तथा समुदायमा अवलम्बन गरिने बाल अधिकार सम्बन्धी मापदण्ड:
- क) प्रत्येक परिवारले आफ्नो परिवारमा जन्मिएका बालबालिकाको जन्मदर्ता प्रचलित कानुन बमोजिम ३५ दिनभित्र गरिसक्नुपर्नेछ ।
- ख) प्रत्येक परिवारले ३ देखि ५ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा ५ देखि १७ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई अनिवार्य विद्यालय भर्ना गर्ने र नियमित विद्यालय पठाउनुपर्नेछ ।
- ग) कुनै पनि परिवारले आफ्ना बालबालिका बीच र समुदायका बालबालिका बीच लिङ्ग, जाति, धर्म, रंग, पारिवारिक हैसियत तथा शारीरिक र यौनिक अवस्थाका आधारमा भेदभाव गर्नेछैन ।

- घ) प्रत्येक परिवारले आफ्नो बालबालिकालाई पर्याप्त पोषण, खोप, नियमित स्वास्थ्य सेवा तथा खेल मनोरन्जनको अवसर प्रदान गर्नेछ ।
- ङ) कुनै पनि सामाजिक पर्व, विहे, भोज आदिमा बालबालिकाको सुरक्षा र अवसरमा बालबालिकालाई पहिलो प्राथमिकता दिनेछ ।
- च) समुदायमा कसैले पनि बालबालिका विरुद्ध हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार, विभेद गरेमा वा त्यस्ता घटना हुन लागेको थाहा भएमा प्रहरी कार्यालय/स्थानीय बाल अधिकार समिति वा न्यायिक समितिमा अनुसूची - २ बमोजिम उजुरी गर्नुपर्नेछ । यसरी उजुरी प्राप्त भइसकेपछि स्थानीय बाल अधिकार समितिले अनुसूची - ३ बमोजिम यसको अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।
- छ) परिवारभित्र अविभावक तथा बाबुआमाले बालबालिकासँग पारिवारिक अवस्था, बालबालिकाको आवश्यकता र समस्याहरूका बारेमा नियमित परामर्श गर्नेछन् ।
- ज) अविभावक तथा बाबुआमाले बालबालिकाका लागि उपलब्ध गराइएको सामाजिक संरक्षण सुविधा छात्रवृत्ति, सामाजिक सुरक्षा भत्ता, पोषण भत्ता आदि) सम्बन्धित बालबालिकाको लागि तोकिएको प्रयोजनमा नै लगानी गर्नुपर्नेछ ।
- झ) अविभावक तथा बाबुआमाले बालबालिकाको आम्दानी तथा बचतलाई १८ वर्ष उमेर पुरा भए पछि फिर्ता लिन सक्ने गरी नजिकैको सहकारी वा बैंकमा खाता खोली सुरक्षित राखिदिनुपर्नेछ ।
- ञ) कुनै पनि अविभावक वा परिवारले आफ्नो परिवारभित्रका २० वर्षभन्दा कम उमेरका व्यक्तिको विवाह गराउन हुदैन ।

(६) स्थानीय बजार व्यवस्थामा बाल अधिकार सम्बन्धी मापदण्ड:

- क) कुनै पनि विद्यालयभन्दा २०० मिटरको दुरीभित्र मदिरा, चुरोट तथा सुर्ती लगायतका सामाग्री बित्रीक वितरण तथा उपभोग गर्न निषेध गरिएको छ ।
- ख) विद्यालय परिसर वरपर कुनै पनि चलचित्र, मादक पदार्थ, चुरोट रक्सी तथा अशिलल साहित्यसँग सम्बन्धी तस्विर, होर्डिग बोर्ड, पोस्टर पम्प्लेट लगायतका प्रचारप्रसार गर्न निषेध गरिएको छ ।
- ग) सार्वजनिक निकाय तथा विद्यालयहरुमा प्रयोग गरिएको इन्टरनेट प्रविधिमा सेवा प्रदायकले अनिवार्य रुपमा अशिलल तथा वयस्क सामाग्रीहरुको प्रसारण रोक्ने व्यवस्था गर्नेछ ।
- घ) १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई सुर्ती, चुरोट तथा मदिराजन्य पदार्थ र अशिलल साहित्य तथा सामाग्री खरिद बिक्री वितरण गर्न निषेध गरिएको छ ।
- ङ) बालबालिकाका लागि अस्वस्थकर र हानिकारक भनेर प्रमाणित भएका खेलौना तथा खाद्य पदार्थहरु बजारमा बिक्री वितरण गर्न निषेध गरिएको छ भने १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई जोखिम पूर्ण काम लगाउन पाईने छैन ।
- च) कुनै पनि उद्योग व्यवसायले १४ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई श्रमिकको रुपमा लगाउन निषेध गरिएको छ ।
- छ) स्थानीय सहकारी वा बैंकहरुले बालबालिकालाई उपलब्ध गराएको बचत सेवामा अन्यलाई भन्दा थप सुविधा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ र त्यस्ता सुविधा बापत प्रचलित कानुनमा तोकिएको बाहेक अन्य कुनै थप सेवा शुल्क लिन पाउने छैन ।

परिच्छेद-३

बालबालिकाका लागि उपलब्ध सेवाहरु

५. नेपालको संविधान अनुरूप बाल अधिकारको सुनिश्चितता तथा सर्वोत्तम हितको कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले देहायका सेवाहरु उपलब्ध गराउनेछ ।

(१) बालबालिकाको स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी सेवाहरु:

- क) गर्भवती महिलालाई निःशुल्क रूपमा मासिक स्वास्थ्य सेवा, आइरन चक्की तथा श्रीमान एवम् परिवारलाई परामर्श सेवा ।
- ख) गाउँपालिकाद्वारा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थाहरुमा निःशुल्क सुत्केरी सेवा तथा तोकिए बमोजिमको पोषण भत्ता ।
- ग) नवजात शिशुलाई नियमित स्वास्थ्य जाँच तथा तोकिएको खोप सेवाहरु निःशुल्क उपलब्ध गराइनेछ ।
- घ) प्रत्येक वडा तथा विद्यालयमा नियमित बाल स्वास्थ्य शिविर (निःशुल्क परिक्षण तथा औषधी सहित) वार्षिक रूपमा न्यूनतम २ पटक आयोजना गरिनेछ ।
- ङ) एक परिवारमा ५ वर्षभन्दा कम उमेरका २ सन्तानलाई तोकिए बमोजिम पोषण भत्ता उपलब्ध गराइनेछ ।
- च) अविभावक तथा समुदायमा बाल पोषण, बाल अधिकार, बालबालिकाको लागि लगानीका विषयमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(२) बालबालिकाको पहिचानसँग सम्बन्धित सेवाहरु:

- क) कानून बमोजिम जन्म दर्ता गर्न बाधा पुगेका बालबालिकाको जन्म प्रमाणीकरण गरिनेछ ।

(३) बालबालिकाको शिक्षा र विकाससँग सम्बन्धित सेवाहरु:

- क) ५ देखी १५ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई कुनै पनि आधारमा आधारभूत कक्षामा भर्ना हुन निःशुल्क शिक्षा पाउनबाट वञ्चित गरिने छैन ।
- ख) १५ वर्षभन्दा बढी उमेरका बालबालिकालाई रुची अनुसार प्राज्ञिक विद्यालय वा प्राविधिक विद्यालयमा अध्ययन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ग) प्रत्येक विद्यालय मार्फत साप्ताहिक रुपमा बालबालिका लक्षित सृजनात्मक तथा खेलकुद गतिविधि सञ्चालन गराइनेछ ।
- घ) बाल क्लब तथा सञ्जालहरुलाई बालबालिकाको व्यक्तित्व विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न, सचेतना कार्यक्रमहरु गर्न तोकिए बमोजिम सहायता प्रदान गरिनेछ ।

(४) बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित सेवाहरु:

- क) बालबालिकाविरुद्ध कुटपिट, भेदभाव तथा शिक्षा, स्वास्थ्य पोषणबाट वञ्चित भएमा वा अधिकार उल्लङ्घन तथा हनन भएमा न्यायिक समितिबाट निःशुल्क सुनवाइ गरिनेछ ।
- ख) हिंसा दुर्व्यवहार प्रभावित बालबालिकाको लागि निःशुल्क अस्थायी संरक्षण, मनोविमर्श तथा कानुनी सहायता प्रदान गरिनेछ ।
- ग) बाल बिज्याइँ गरेका गाउँपालिकाभित्रीका बालबालिकाका लागि निःशुल्क मनोविमर्श तथा कानुनी सहायता प्रदान गरिनेछ ।
- घ) हिंसा तथा अपराधबाट प्रभावित एवम् पीडित बालबालिकाका लागि पुनर्स्थापना सेवा प्रदान गरिनेछ ।

- ड) गाउँपालिकाभित्र परिवारसँगै बसोबास गरिरहेका बालबालिकालाई क्षमता विकास, खेलकुद प्रतिस्पर्धा, पर्यटन, पारिवारिक भेटघाट तथा परिवारसँग बाहेक स्थानीय वडा अध्यक्षको अनुमती वेगर गाउँपालिका बाहिर पठाउन निषेध गरिनेछ। स्थानीय प्रहरी प्रशासनबाट बस तथा यातायातका साधनमा बालबालिका ओसारपसारको अनुगमन गरिनेछ।
- च) गाउँपालिकाभित्र स्थायी बसोबास भइ अन्यत्र गएका बालबालिकाको अवस्था जाँच, श्रममा संलग्न बालबालिकाको घर फिर्ती तथा हराएका बालबालिकाको खोजी कार्य गरिनेछ।

(५) बालबालिकाको सहभागिता सम्बन्धित सेवाहरु:

- क) प्रत्येक विद्यालय तथा समुदायमा न्यूनतम एक बाल क्लब/समूह तथा वडा र गाउँपालिकास्तरमा बाल सञ्जाल गठन गरिनेछ। बाल क्लब/समूह दर्ताको लागि अनुसूची - ४ बमोजिमको निवेदन दिनुपर्नेछ, र प्रकृया पुरा भइ दर्ता हुन आएको बाल क्लब वा समूहलाई नियमानुसार दर्ता गरी अनुसूची - ५ बमोजिमको प्रमाणपत्र दिनुपर्नेछ।
- ख) बस्तीस्तर योजना भेलामा बाल क्लबका प्रतिनिधिको सहभागिता अनिवार्य हुनेछ।
- ग) वडास्तरीय तथा गाउँपालिकास्तरीय योजना बैठकमा बालबालिका सम्बन्धी योजना छलफल तथा योजना कार्यान्वयन र अनुगमनमा सम्बन्धित तहको बाल सञ्जाल प्रतिनिधिको सहभागिता अनिवार्य गरिनेछ।
- घ) वडाभित्र रहेका सबै बाल क्लबहरुलाई अनिवार्य रूपमा वडा कार्यालयमा सूचकृत गरिनेछ।

- ड) बाल क्लब तथा सञ्जालका गतिविधीहरूलाई आवश्यक सहायता तोकिए बमोजिम सम्बन्धित विद्यालय तथा वडा कार्यालयबाट उपलब्ध गराइनेछ ।
- च) बाल समूह तथा सञ्जाल सम्बन्धी व्यवस्था गाउँपालिकाबाट पारित निर्देशिका बमोजिम गरिनेछ ।

परिच्छेद ४

बाल अधिकार कार्यान्वयनका लागि संस्थागत व्यवस्था

६. यस कार्यविधिको कार्यान्वयन तथा प्रवर्द्धनका निमित्त देहायका संस्थागत संयन्त्रहरूको गठन तथा परिचालन गरिनेछ ।

(१) स्थानीय बाल अधिकार समिति :

क) गाउँपालिका तहमा उपाध्यक्ष वा उपाध्यक्षले तोकेको कार्यपालिका सदस्यको संयोजकत्वमा निम्न सदस्य रहेको एक गाउँपालिकास्तरीय गाउँ बाल अधिकार समिति गठन गरिनेछ : यसमा प्रदेश बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७६ को दफा ४६ मा उल्लेख भए अनुसार समिति बन्नेछ ।

- उपाध्यक्ष वा उपाध्यक्षले तोकेको कार्यपालिका सदस्य १ जना - संयोजक
- अध्यक्ष, वडास्तरीय समितिबाट प्रतिनिधित्व गर्ने वडा सदस्यहरू ४ जना - सदस्य
- गाउँपालिकाभित्रको माध्यमिक विद्यालयको व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष १ जना - सदस्य
- गाउँपालिकास्तरीय बाल सञ्जाल प्रतिनिधि (२ बालिका र २ बालक) ४ जना - सदस्य

- गाउँपालिकाको स्वास्थ्य केन्द्रका प्रतिनिधि १ जना
- सदस्य
- गाउँपालिकाभित्र बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाका प्रतिनिधी १ जना
- सदस्य
- गाउँपालिकाभित्रको प्रहरी कार्यालयका प्रतिनिधि १ जना
- सदस्य
- गाउँपालिकाभित्र कार्यरत पत्रकार महासङ्घ प्रतिनिधी १ जना
- सदस्य
- बाल कल्याण अधिकारी वा सो कार्य गर्न तोकिएको कर्मचारी १ जना
- सदस्य सचिव

ख) बाल अधिकार समितिका सदस्यहरुका लागि न्यूनतम योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :

- २५ वर्ष पुरा भएको,
- कालिञ्चोक गाउँपालिकाभित्र स्थायी बसोबास वा कार्यरत रहेको,
- कम्तीमा एसएलसी वा सो सरह उत्तिर्ण भएको,
- नैतिक पतन हुने फौज्दारी अभियोगमा सजाय नपाएको ।

माथी जे सुकै लेखिएको भए पनि वडा सदस्य, विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष, सङ्घसंस्थाका प्रतिनिधी, अन्य पदेन सदस्यहरु तथा बाल सञ्जाल प्रतिनिधिहरुका हकमा उमेर, बसोबास क्षेत्र तथा शैक्षिक योग्यताको आधारमा सदस्य हुन अयोग्य मानिने छैन ।

- ग) स्थानीय बाल अधिकार समितिको काम कर्तव्य अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ । गाउँपालिकाले निर्माण गर्न योजना, निति तथा नियमहरूमा बाल अधिकारको जाँच तथा मूल्याङ्कन गर्ने र सुझाव प्रदान गर्ने ।
- स्थानीय तहमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, गराउने
 - स्थानीय तहमा बाल अधिकार अवस्थाको अनुगमन तथा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने ।
 - बालबालिकाको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरीहरूको संकलन गर्ने र राय सहित न्यायिक समितिमा पठाउने .
 - बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रम गर्ने गराउने ।
 - सार्वजनिक सुनवाइका समयमा स्थानीय तहबाट सम्पन्न बाल अधिकारका कार्यहरूको प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने ।
 - बालअधिकारका लागि कार्यरत सङ्घसंस्था, परियोजना, सञ्चार, निजी क्षेत्र तथा अन्य सरोकारवाला निकायसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
 - बालक्लव/समूह/सञ्जालको दर्ता, अभिलेखीकरण अद्यावधिक गर्ने ।

(२) स्थानीय बाल कल्याण सहजकर्ता:

- (१) स्थानीय बाल अधिकार समिति र बाल कल्याण अधिकारीको समन्वय तथा सहकार्यमा बालबालिकाको अधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्द्धन गर्न गाउँपालिकाले स्थानीय बाल कल्याण सहजकर्ताहरू करारमा नियुक्त गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थानीय बाल कल्याण सहजकर्ता नियुक्त, काम कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाको शर्त लगायत व्यवस्था स्थानीय बाल अधिकार समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) वडा बाल अधिकार समिति

क) वडा तहमा सम्बन्धित वडाका वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा निम्न सदस्य रहेको एक वडा बाल अधिकार समिति गठन गरिनेछ ।

- सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष १ जना- अध्यक्ष
- वडास्तरीय समितिबाट प्रतिनिधित्व गर्ने वडा सदस्य १ जना - सदस्य
- वडाभित्रको सबैभन्दा ठुलो विद्यालयको व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष १ जना - सदस्य
- वडास्तरीय बाल सञ्जाल प्रतिनिधि (एक बालिका र एक बालक) २ जना - सदस्य
- वडाभित्रको स्वास्थ्य संस्थाका प्रतिनिधि १ जना - सदस्य
- वडा क्षेत्रभित्र बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाका प्रतिनिधि १ जना - सदस्य
- गाउँपालिका अन्तरगत रहेको प्रहरी कार्यालयका प्रतिनिधि १ जना - सदस्य
- वडा कार्यालका सचिव वा सो कार्य गर्न तोकिएको कर्मचारी १ जना - सदस्य सचिव

ख) बाल अधिकार समितिका सदस्यहरूका लागि न्यूनतम योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :

- २० वर्ष उमेर पुरा भएको
- सम्बन्धित वडाभित्र स्थायी बसोबास वा कार्यरत रहेको
- कम्तीमा आधारभूत शिक्षा (कक्षा ८) वा सो सरह उत्तिर्ण भएको
- नैतिक पतन हुने फौज्दारी अभियोगमा सजाय नपाएको ।

माथि जे सुकै लेखिएको भए पनि वडा सदस्य, विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष, सङ्घसंस्थाका प्रतिनिधि, अन्य पदेन सदस्यहरू तथा बाल सञ्जाल प्रतिनिधिहरूका हकमा उमेर, बसोबास क्षेत्र तथा शैक्षिक योग्यताको आधारमा सदस्य हुन अयोग्य मानिने छैन ।

ग) वडा बाल अधिकार समितिको काम कर्तव्य अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- वडाबाट प्रस्तावित हुने बालबालिका र बाल अधिकार सम्बन्धी योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरूको निर्माण गर्ने । वडा तहमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, गराउने ।
- वडा तहमा बाल अधिकार अवस्थाको अनुगमन तथा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने ।
- बालबालिकाको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरीहरूको संकलन गर्ने र रायसहित न्यायिक समितिमा पठाउने ।
- बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रम गर्ने गराउने ।

- वडास्तरमा बाल श्रम, बाल विवाह, बाल बेचबिखन तथा बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा दुर्व्यवहार अन्त्य गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- बालमैत्री वडा निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
- सार्वजनिक सुनवाइका समयमा स्थानीय तहबाट सम्पन्न बाल अधिकारका कार्यहरुको प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने ।
- बाल अधिकारका लागि कार्यरत सङ्घसंस्था, परियोजना, सञ्चार, निजी क्षेत्र तथा अन्य सरोकारवाल निकायसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- वडामा रहेका बालक्लव/समूह तथा सञ्जालको सूची तयार गरी गाउँ बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने ।

(४) विद्यालयस्तरीय बाल संरक्षण समिति

क) प्रत्येक विद्यालयमा सम्बन्धित विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा तोकिएको व्यवस्थापन समिति सदस्यको संयोजकत्वमा निम्न सदस्य रहेको एक विद्यालयस्तरीय बाल संरक्षण समिति गठन गरिनेछ :

- विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष वा निजले तोकेको सदस्य १ जना - अध्यक्ष
- अविभावक-शिक्षक सङ्घबाट प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्य (एक महिला र एक पुरुष) २ जना - सदस्य
- विद्यालयभित्रको बाल क्लब प्रतिनिधि (एक बालिका र एक बालक) २ जना - सदस्य
- विद्यालयमा अध्यापनरत शिक्षक प्रतिनिधि (महिला) १ जना - सदस्य

- प्रधानाध्यापक वा निजले तोकेको शिक्षक
१ जना - सदस्य सचिव

ख) विद्यालय बाल संरक्षण समितिको काम कर्तव्य अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- विद्यालयको विद्यालय सुधार योजनामा बालबालिका र बाल अधिकार सम्बन्धी योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरूको समावेश गर्न सुझाव प्रदान गर्ने ।
- विद्यालयमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गराउने ।
- विद्यालयमा शिक्षक, अविभावक, विद्यार्थी तथा आगन्तुकहरूका लागि आचार संहिताको निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने ।
- विद्यालयमा बाल अधिकार र बाल संरक्षणको अवस्थाको अनुगमन गर्ने ।
- विद्यालयमा बालबालिकाहरूको उजुरी, सुझाव र गुनासोका लागि सुझाव पेटिका को व्यवस्था र नियमित सुनुवाइ सञ्चालन गर्ने ।
- बालबालिकाको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरीहरूको संकलन गर्ने, सुनुवाइ गर्ने, सुनुवाइ नसकिने उजुरीहरूका वारेमा रायसहित बाल अधिकार समिति तथा न्यायिक समितिमा पठाउने ।
- बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रमहरू गर्ने, गराउने ।

- बालमैत्री विद्यालय प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरु निर्माण/सञ्चालन गर्ने ।
- सामाजिक लेखापरिक्षणका समयमा विद्यालयबाट सम्पन्न बाल अधिकार तथा बालसंरक्षणका कार्यहरुको प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने ।
- बालअधिकारका लागि कार्यरत सङ्घसंस्था, परियोजना, सञ्चार, निजी क्षेत्र तथा अन्य सरोकारवाला निकायसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- विद्यालयमा रहेका बालक्लव/समूह तथा सञ्जालको सूची तयार गरी वडा बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने ।

परिच्छेद ५

बालकोष सम्बन्धी व्यवस्था

७. गाउँपालिका स्तरमा विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको संरक्षणको लागि एक बाल संरक्षण कोष रहनेछ ।

८. बालकोषका आर्थिक स्रोत निम्न रहनेछन्:

- गाउँपालिकाबाट वार्षिक रुपमा विनियोजित बजेट ।
- सङ्घसंस्थाबाट प्राप्त हुने सहायता तथा (समपुरक जोड) कोष ।
- निजी व्यवसाय तथा व्यक्तिहरुबाट प्राप्त हुने दान, दातव्य तथा चन्दा सहायता ।
- स्थानीय न्यायिक समितिबाट बालबालिका विरुद्ध हिंसाका घटनामा गरिएको जरिवाना रकम ।
- प्रदेश तथा नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम ।
- अन्य तोकिए बमोजिमका आम्दानीहरु ।

९. बाल संरक्षण कोषको रकम देहायका अवस्थामा स्थानीय बाल अधिकार समितिको निर्णयबाट खर्च गर्न सकिनेछ :
- हिंसा पीडित बालबालिकालाई अधिकतम रु.१० हजारसम्मको घर फिर्ती तथा स्वास्थ्य उपचार सेवाका लागि ।
 - हिंसा पीडित बालबालिकाको न्यायका लागि अस्थायी आवास, मनोविमर्श, यातायात तथा कानुनी सहायतामा लाग्ने खर्च अधिकतम रु.२५ हजारसम्म ।
 - जोखिममा रहेका बालबालिकाका लागि तत्काल राहत, शैक्षिक वृत्ति, स्वास्थ्य सेवा एवम् सामाजिक संरक्षण बापत अधिकतम प्रति बालबालिका रु.५ हजारसम्म ।
 - बालकोषको रकम तालिम, गोष्ठी, बैठक भत्ता, भ्रमण तथा अनुगमन एवम् प्रशासनिक कार्य र सचेतनाका कार्यक्रमहरूमा खर्च गर्न पाइने छैन ।
१०. बाल कोषको खाता सञ्चालन नेपाल सरकारबाट वित्तीय कारोबार गर्न अनुमती प्राप्त सहकारी वा बैकमा भिन्दै खाता खोली सञ्चालन गरिनेछ ।
११. बाल अधिकार समितिको निर्णय अनुसार सहायता उपलब्ध गराउने गरी बाल संरक्षण कोषको खाता सञ्चालक गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखापाल रहनेछन् ।

परिच्छेद ६

सार्वजनिक जानकारी र अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

१२. यस कार्यविधिको सार्वजनिक जानकारीका लागि कालिञ्चोक गाउँपालिकाले प्रकाशन गर्ने राजपत्रमा प्रकाशित गरिनेछ र गाउँसभाका प्रत्येक सदस्य, गाउँपालिकाभित्रका सबै विद्यालय, सङ्घसंस्था तथा प्रहरी कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरुमा एक पटकको लागि निःशुल्क वितरण गरिनेछ ।
१३. जो कोहीले पनि यस कार्यविधिको बारेमा जानकारी माग्न आएमा फोटोकपीको लाग्ने शुल्क लिइ उपलब्ध गराइनेछ ।
१४. यस कार्यविधिलाई गाउँपालिकाको वेबसाइट तथा फेसबुक पेज मार्फत सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराइनेछ ।
१५. सार्वजनिक सुनवाइका क्रममा गाउँपालिकाबाट पेस हुने प्रतिवेदनमा यस कार्यविधि अनुसार कार्यान्वयनको र प्रगति प्रतिवेदनको अवस्था समावेश गरिनेछ ।
१६. यस कार्यविधिको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्न गाउँपालिकाको अध्यक्षको संयोजकत्वमा कार्यपालिका सदस्य महिला १, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सामाजिक विकास समिति प्रमुख र योजना तथा अनुगमन शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहेको ५ सदस्यीय अनुगमन समिति गठन गरिनेछ ।
१७. अनुगमन समितिले चौमासिक रूपमा कार्यविधिको कार्यान्वयन अवस्था अनुगमन गर्नेछ र गाउँसभामा प्रगति प्रतिवेदन पेस गर्नेछ ।

परिच्छेद - ७

विविध

१८. यस कार्यविधिको प्रावधानहरुको व्याख्या गर्ने अधिकार स्थानीय न्यायिक समितिमा रहनेछ ।
१९. यस कार्यविधिको प्रावधानहरु प्रदेश तथा सङ्घीय सरकारबाट निर्मित वा प्रचलित कानून बमोजिम बाभिएको हदसम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।
२०. यस कार्यविधिमा संशोधन गर्न आवश्यक ठानेमा कार्यपालिकाको बैठकले संशोधन गर्न सक्नेछ ।
२१. यस कार्यविधि बमोजिम आवश्यक पर्ने निर्देशन, निर्देशिका तथा कार्यविधि निर्माण लागू गर्न गाउँकार्यपालिकालाई पूर्ण अधिकार रहनेछ ।

अनुसूचीहरु :

अनुसूची - १ : विद्यालयमा लागु हुने आचार संहिताको नमुना

अनुसूची - २ : बाल अधिकार समिति तथा न्यायिक समितिमा उजुरी दिने निवेदनको ढाँचा

अनुसूची - ३ : बाल अधिकार समितिले राख्ने घटना विवरणको अभिलेख फारम

अनुसूची - ४ : बाल क्लब/समूह दर्ताका लागि दिइने निवेदनको नमुना

अनुसूची - ५ : दर्ता भएका बाल क्लबलाई दिइने प्रमाणपत्रको ढाँचा

अनुसूची - १ :

विद्यालयमा लागू हुने आचार संहिताको नमुना विद्यालयसँग सम्बद्ध सरोकारवालाहरूको आचार संहिता (नमुनाका लागि)

क) शिक्षक (Teacher) :-

- बालबालिकासँग सधैं मिठो बोल्ने र उत्साहजनक कुरा गर्दै सकारात्मक, स्नेहपूर्ण आपसी सम्मानपूर्ण व्यवहार गर्नेछौं ।
- आफ्नो कर्तव्य र जिम्मेवारी बोध गरी बालमैत्री शिक्षण सिकाइ अवलम्बन गर्नेछौं ।
- कक्षाकोठामा आफूले पढाएको पाठ सबै विद्यार्थीले बुझेको सुनिश्चित गर्नेछौं ।
- कुनै पनि बालबालिकाहरूलाई शारीरिक र मानसिक दण्ड तथा सजाय नदिई सधैं बालमैत्री व्यवहार गर्नेछौं ।
- विद्यालयमा लागू गरिएको आचार संहिता पालना गर्नेछौं ।
- शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थी बीचको त्रिपक्षीय सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्न मद्दत गर्नेछौं ।
- विद्यालय र समुदाय बीच सहसम्बन्ध कायम गरी काम गर्नेछौं ।
- विद्यालयलाई राज कार्यविधि गतिविधिबाट अलग राखी विद्यालयलाई शान्ति क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न सहयोग गर्नेछौं ।
- समयमै पाठ्यक्रमको अध्यापन पाठ योजना बमोजिम गर्न नियमित कक्षा प्रभावकारी रूपमा अध्यापन गर्नेछौं ।
- पढाइ लेखाइमा कमजोर भएका वा अन्य कुनै पनि बालबालिकाको विद्यालयमा दर्ता भएको नाम बाहेक, होच्याउने खालका अन्य नाम र उपनाम दिइ बोल्ने वा भन्ने कुरालाई पूर्ण रूपमा बन्द गर्नेछौं ।
- कुनै पनि बालबालिकालाई कुट्नु, पिट्नु वा हप्काउने कार्य आफूले पनि नगर्न र अरु कसैलाई पनि गर्न हुँदैन भनी सम्झाउने, बुझाउने गर्नेछौं ।
- विद्यालय हाताभित्र धुम्रपान, मद्यपान सेवन गर्ने छैनौं ।

ख) विद्यार्थी (Student):-

- विद्यालयमा नियमित उपस्थित भइ अनुशासित रूपमा विद्यालयका प्रत्येक गतिविधिमा सक्रिय सहभागी हुनेछौं ।
- अभिभावक, शिक्षक र ठूला साथीहरुलाई आदर र सानालाई माया गर्नेछौं ।
- विद्यालयमा लागू गरिएको आचार संहिता पालना गर्नेछौं ।
- शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थी बीचको त्रिपक्षीय सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्नेछौं ।
- नियमित अनुशासित भई गृहकार्य पुरा गर्न लगायत अध्ययनशील भई अध्ययन गर्नेछौं ।
- आफ्नो साथी, भाइ, दाइ, दिदी, बहिनीको वास्तविक नामभन्दा अरु नाम वा उपनाम दिएर सम्बोधन गर्ने वा बोल्ने बानी छोड्ने वा पुर्ण रूपमा त्याग्ने काम गर्नेछौं ।
- बालक्लब वा समूह मार्फत बाल अधिकारका कुरा र विषयको संवर्द्ध गर्न प्रचार-प्रसार गर्नेछौं ।

ग) विद्यालय प्रशासन (School administrative) :-

- विद्यालयमा शान्तिपूर्ण, सुरक्षित, भयरहित वातावरणमा पठनपाठनको व्यवस्था गर्नेछौं ।
- शिक्षक विद्यार्थीलाई विद्यालयमा नियमित आउने वातावरण तयार गर्नेछौं ।
- विद्यालय, अभिभावक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, विद्यार्थी र समुदायबीच सुमधुर सम्बन्ध विकास गर्नेछौं ।
- बालबालिकाको वास्तविक नाम बाहेक अन्य नामबाट सम्बोधन गर्न वा बोल्नबाट प्रतिबन्ध गर्नेछौं ।
- अध्ययन अध्यापनलाई शारीरिक र मानसिक दण्ड वा सजाय दिएर गर्ने प्रचलन वा प्रवृत्ति भए त्यस्तो कार्यलाई तत्काल निषेध गर्न र आवश्यक कारबाहीमा सहयोग गर्नेछौं ।

घ) विद्यालय व्यवस्थापन समिति (School Management Committee):-

- बालमैत्री विद्यालय बनाउन विद्यालयको भौतिक संरचना (खेल मैदान, सुरक्षित भवन, कक्षाकोठा, शौचालय, खानेपानी, खेल सामाग्री) निर्माण एवम् व्यवस्था गर्न मद्दत गर्नेछौं ।
- बालमैत्री पठनपाठन व्यवस्थापनको निम्ति आवश्यक व्यवस्था गर्न मद्दत गर्नेछौं ।
- बीचमै विद्यालय छाड्ने विद्यालय उमेरका बालबालिकालाई पुनः भर्ना गर्न प्रेरित गर्न सहयोग गर्नेछौं ।
- बाल संरक्षण कार्यविधि कार्यन्वयनको अनुगमन प्रतिवेदनलाई सम्बोधन गर्न सहयोग गर्नेछौं ।
- विद्यालय, अभिभावक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, विद्यार्थी र समुदायबीच सुमधुर सम्बन्ध विकास गर्न मद्दत गर्नेछौं ।
- अनुशासन वा पढाइ लेखाइको नाममा बालबालिकालाई शारीरिक वा मानसिक दण्ड वा सजाय दिने शिक्षकलाई आवश्यक कारवाही गर्न सहयोग गर्नेछौं ।
- पढाई लेखाईमा कमजोर भएका वा अन्य कुनै पनि बालबालिकाको विद्यालयमा दर्ता भएको नाम बाहेक, होच्याउने खालका अन्य नाम र उपनाम प्रयोग गर्ने अभ्यासलाई निरुत्साहित गर्न मद्दत गर्नेछौं ।

ङ) अभिभावक (Parent)-

- बालबालिकालाई नियमित र समयमा विद्यालय पठाउनेछौं ।
- बालबालिकाको हेरचाह, पोषण र सरसफाइमा ध्यान दिनेछौं ।
- बालबालिकाको इच्छा र भावना बुझी व्यवहार गर्नेछौं ।

- बालबालिकालाई शैक्षिक सामग्री (भोला, किताब, कापी, कलम आदि) को व्यवस्था मिलाई खाजासहित विद्यालय पठाउनेछौं ।
- विद्यालयमा समय-समयमा उपस्थित भइ आफ्ना बालबालिकाको समग्र गतिविधि बुझ्न र आवश्यक परामर्श दिनेछौं .
- बालबालिकालाई कुनै पनि बहानामा शारीरिक वा मानसिक पीडा, दण्ड वा सजाय पूर्ण रूपमा तत्काल निषेध गर्नेछौं ।
- बालबालिकाको वास्तविक नाम बाहेक होच्याउने वा पीडा दिने मनसायले त्यस्तो नाम भन्ने वा बोल्ने प्रवृत्तिलाई तत्काल निषेध गर्नेछौं ।
- विद्यार्थी प्रगति विवरण बुझ्न नियमित रूपमा विद्यालयमा उपस्थिति हुनेछौं ।
- विद्यालयले बोलाएको बैठकमा उपस्थिति हुने र आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्नेछौं ।

च) समुदाय (Community):-

- समुदायमा हुने गरेको विकृति (बालविवाह, हिंसा, श्रम शोषण, दुर्व्यवहार, विभेद) रोक्न सहयोग गर्नेछौं ।
- विद्यालयमा बाल संरक्षणको निम्ति आवश्यक सहयोगको वातावरण कायम गर्नेछौं ।
- बालबालिकालाई पीडा दिने, होच्याउने, हेप्ने खालका नाम वा शब्द बोल्न, भन्न वा प्रयोग गर्न तत्काल निषेध गर्न मद्दत गर्नेछौं ।
- शारीरिक र मानसिक दण्ड वा सजाय दिएर अध्ययन अध्यापन गर्ने प्रचलन वा प्रवृत्तिलाई तत्काल निषेध गर्न मद्दत गर्नेछौं ।

अनुसूची - २

स्थानीय : बाल अधिकार समिति तथा स्थानीय न्यायिक समितिमा
उजुरी दिने निवेदनको ढाँचा
कालिञ्चोक गाउँपालिका
स्थानीय बाल अधिकार समिति

उजुरी निवेदन फारामको ढाँचा

मिति

१. विद्यार्थीको नाम, थर (आफूलाई नामथर लेख्न मन नलागेमा नलेख्दा पनि हुने)
२. कक्षा..... (आफूलाई कक्षा लेख्न मन नलागेमा नलेख्दा हुने)
३. विद्यालयको नाम
४. उमेर
५. लिङ्ग
६. गुनासो तथा घटना
७. घटना घटाउने व्यक्ति
८. घटनाको प्रकृति
९. घटना वा समस्या नयाँ हो वा दोहोरिएको हो
१०. घटना वा समस्या समाधानका सम्भावित उपायहरू के हुन सक्दछन् ?
.....
.....

निवेदकको दस्तखत (दस्तखत गर्न मन नलागेमा नगर्दा पनि हुने)

अनुसूची - ३ :

बाल अधिकार समितिले राख्ने घटना विवरणको अभिलेख फारम
कालिञ्चोक गाउँपालिका स्थानीय बाल अधिकार समिति

घटना विवरणको अभिलेख नमुना

क्र. सं.	घटनाको प्रकृति	घटनाको पत्र संख्या (कोड)	वडा	छात्र	छात्रा	गुनासोकर्ताको उमेर समूह			सम्बोधनको अवस्था	टिप्पणी
						१० वर्षभन्दा कम	१०-१४ वर्ष	१४ देखि १८ वर्षसम्म		
१.									भइसकेको	
२.									सम्बोधनको क्रममा	
३.									नभएको भए कारण	
४.									सम्प्रेषण गरिएको निकाय	
५.										

अनुसूची - ४

बालक्लव/समूह दर्ताका लागि दिइने निवेदनको नमुना

कालिञ्चोक गाउँपालिका बाल अधिकार समिति

बाल क्लव/समूह दर्ताका लागि दिइने निवेदनको नमुना

१. बाल क्लव /समूहको नाम :
२. बाल क्लव/समूहको ठेगाना :
३. बाल क्लव/समूहको लागि सम्पर्क व्यक्ति :
४. सम्पर्क शिक्षक/व्यक्ति/सहजकर्ता
५. बालक्लव/समूह स्थापना वा गठन गरिएको मिति :
६. बालक्लव/समूहको प्रकार (ठिक चिन्ह लगाउनुस्)
 - क) विद्यालयमा आधारित बालक्लव/समूह
 - ख) समुदायमा आधारित बालक्लव/समूह
 - ग) विषयगत बालक्लव/समूह
 - घ) विशिष्टीकृत बालक्लव/समूह
 - ङ) बाल समूह सञ्जाल
७. उद्देश्य
 - क)
 - ख)
 - ग)
८. मुख्य कार्यक्रम
 - क)
 - ख)
 - ग)

९. कार्यसमिति सदस्यहरु क्र.सं नाम, ठेगाना, पद सम्पर्क नम्बर कैफियत

क्र.सं.	नाम थर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.	कैफियत
१					
२					
३					
४					
५					
६					
७					

निवेदक नाम :

पद :

मिति :

हस्ताक्षर :

संगलन कागजातहरु

१. बालक्लव दर्ताका लागि गरेको बैठकको निर्णय प्रतिलिपी
२. पदाधिकारीहरुको परिचय खुल्ने कागजात : जन्मदर्ता, विद्यालयको सिफारिस, प्रमाण पत्र, अन्य कागजातहरु ।

अनुसूची - ५

सूचीकृत बाल क्लब/समूहलाई दिइने प्रमाणपत्रको ढाँचा

दर्ता नं.....

दर्ता मिति :

कालिञ्चोक गाउँपालिका गाउँ बाल अधिकार समिति

बाल क्लब/समूह दर्ता-प्रमाण पत्र

बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि, १९८९ र बालबालिका सम्बन्धि ऐन, २०७५ एवम् कालिञ्चोक गाउँपालिकाको बाल अधिकार संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्यविधि, २०७८ को दफा ५(क) बमोजिम दोलखा जिल्ला कालिञ्चोक गाउँपालिका वडा नं.....मा अवस्थित.....
..... बाल क्लब/ समूह/ दर्ता गरी यो आवद्धता प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ । बाल अधिकार संरक्षण र संवर्द्धनमा सक्रिय योगदान रहने अपेक्षा गर्दै यस बाल क्लब/ समूहको उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गरिन्छ ।

बाल कल्याण अधिकारी

अध्यक्ष

प्रमाणीकरण मिति: २०७८/०१/०६

आज्ञाले,
नवराज ओली
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत